

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЯБЛУК В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

PROSPECTS FOR APPLE MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE AND IN THE WORLD

УДК 634.51(477)(045)

Ковінько О.М.

к.е.н., доцент кафедри маркетингу та реклами
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Шутова Л.О.

студентка
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Томчук А.О.

студентка
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

У статті досліджено особливості яблук як товару, функціонування та тенденції розвитку вітчизняного ринку яблук, кон'юнктуру світового та вітчизняного ринку яблук, цінову ситуацію, позитивні і негативні фактори впливу на формування цього ринку, а також визначено основні перспективні напрями розвитку галузі.

Ключові слова: ринок, яблука, виробництво, товар, маркетингова політика, пропозиція, попит, експорт, імпорт, ціна.

В статье исследованы особенности яблок как товара, функционирование и тенденции развития отечественного рынка яблок, конъюнктура мирового и отечественного рынка яблок, ценовая ситуация, положительные и отрицательные факторы влияния на формиро-

вание этого рынка, а также определены основные перспективные направления развития отрасли.

Ключевые слова: рынок, яблоки, производство, товар, маркетинговая политика, предложение, спрос, экспорт, импорт, цена.

In the article the peculiarities of apples as a commodity, functioning and tendencies of the domestic appliance market development, the situation of the world and domestic apples market, the price situation, the positive and negative factors of influence on the formation of this market are investigated, as well as the main perspective directions of the industry development are determined.

Key words: market, apples, production, product, marketing policy, supply, demand, export, import, price.

Постановка проблеми. Яблуна є цінною культурою у всьому світі, а плоди цього дерева незамінні у збалансованому раціоні харчування кожної людини. Для забезпечення потреб населення у цій продукції важливим фактором є ефективність функціонування та розвиток вітчизняного ринку яблук. Тому досить актуальними є дослідження ринку яблук, його кон'юнктури, факторів формування попиту і пропозиції та загальних тенденцій на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняного ринку плодів проводили Л.П. Самиренко, В.В. Юрчишин, Д.Ф. Чухно, О.Ю. Єрмаков, В.А. Рудьєв, Т.А. Маркіна, Л.А. Костюк та інші дослідники.

Постановка завдання. Висвітлити особливості розвитку вітчизняного ринку яблук. Відповідно до мети у роботі вирішувалися такі завдання:

- проаналізувати оптимальну місткість внутрішнього ринку яблук;
- оцінити сучасний рівень потенціалу України на світовому ринку яблук;
- визначити перспективні ринки збуту українських яблук.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим складником роботи підприємств та усіх учасників ринкових відносин є міжнародна маркетингова діяльність як одна із сфер господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою та науково-технічною діяльністю, експортом та імпортом товарів, послуг, виходом підприємств, організацій на міжнародні ринки. Нині розвиток міжнародних економічних відносин здійснюється в умовах активізації глобалізаційних процесів, що супроводжується посиленням конкуренції, з огляду на те, що на міжнародні відносини впливає

світова економічна криза, а це значно підвищує рівень ринкової невизначеності, непередбачуваності та породжує нові ризики, які впливають на процес маркетингового управління міжнародною діяльністю підприємств. Усе це також сприяє посиленню конкуренції на міжнародних ринках, а також змінює поведінку зовнішнього оточення (у тому числі споживачів).

Для цього дослідження було обрано ринок яблук. Визначено, що на конкурентоспроможність вітчизняних виробників яблук має вплив низка факторів, які потребують детального аналізу. З огляду на те, що Україна має гарні природні умови для вирощування яблук, типовим є попит на вітчизняному ринку, вигідні відпускні ціни, сприятливі експортні можливості, висока якість продукції, вирощування яблук є рентабельним видом діяльності і потребує вивчення перспективних напрямів виходу на міжнародні ринки.

Вважається, що «батьківщиною» яблуні є передгір'я Алатау в Казахстані [2]. Найбільше розповсюдження отримала яблуна домашня. Сорти яблук поділяють за вмістом цукрів, твердістю, придатністю до зберігання тощо. Найбільш комерційними сортами яблук є Джонатан, Голден Делішес, Гренні Сміт та Фуджі [3]. Найбільш екзотичним з них є Фуджі – яблука зимового сорту. Місце походження – Японія. Сорт має округлі форми, червоно-малиновий колір [4]. Яблука не є лідерами серед інших овочів та фруктів за вмістом вітамінів і корисних мікроелементів, проте вважаються одними з найбільш універсальних і доступних дієтичних фруктів, багатих на сік, клітковину, вітаміни і мікроелементи. На вирощування 1 кг яблук необхідно до 700 л (віртуальних одиниць) води [5]. Світове виробництво яблук становило 55 млн т

у 2005 р. вартістю 10 млрд дол. Китай виробив дві п'ятих цього обсягу. США – другий за величиною виробник яблук – 7,5% світового виробництва. 60% яблук, зібраних у США, вирощують у штаті Вашингтон [6].

У виробництві плодів зерняткових культур в Україні основну частку займають яблука, а це 87% (1111,5 тис. т) у середньому за 2015–2017 рр. Їх пропозиція щороку збільшується, але незначними темпами, за рахунок як імпортних поставок, так і вітчизняного виробництва.

Важливим маркетинговим складником у формуванні пропозиції яблук є сорт. У світі популярними сортами вважаються Голден Делішес, Ред Делішес, Гала, Фуджі, Айдаред, Гранні Сміт, Джона-голд [3, с. 15]. Важливими є дослідження щодо змін у формуванні пропозиції на вітчизняному ринку яблук за рахунок їх імпортних поставок після вступу в СОТ у 2008 р., а також змін в експорті цієї продукції (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1
Експорт та імпорт зерняткових культур у 2015–2017 рр.

Рік	Експорт		Імпорт	
	тис. дол. США	у % до 2014	тис. дол. США	у % до 2014
2015	154083,5	104	467066,2	58
2016	148221,9	96,2	476179,7	102
2017	195287,3	131,8	477240,4	100,2

До 2013 р. на графіку чітко простежується тенденція: зі зменшенням імпортних поставок яблук скоротилися експортні – в 2,7–5,2 раза. Річ у тім, що значна частка польських яблук реекспортувалася з України в Росію, яка була їх основним покупцем – 85–98%. Після введення нею ембарго на плодоово-

чеву продукцію в жовтні 2014 р. вона відвантажувалася на російський ринок через Крим і в 2014 р.

Російська Федерація ще залишалася одним із лідерів із закупки української плодоягідної продукції. У 2015 р. експорт яблук в цю країну припинився і становив лише 5 тис. т. З огляду на події на сході України та на економічну ситуацію загалом, виникла нагальна потреба диверсифікації зовнішніх каналів збуту з метою уникнення економічних ризиків у перспективі.

У 2012–2017 рр. рівень споживання зерняткових плодів в Україні становив 21,7–28,6 кг, а яблук – 18,5–23,3 кг, або 37–47% раціональних норм, які становлять відповідно 57,5 та 50 кг на особу в рік (табл. 2). За рахунок імпорту в 2015 р. населення споживало 1,1 кг (4–5%) яблук, виробництво промисловими підприємствами становило 6,9 кг (25–30%) та господарствами населення – 15,0 кг (63–65%). У світі показник споживання значно вищий, наприклад, у Австрії, Казахстані, Словенії – до 50 кг.

Головною проблемою оптимального споживання яблук залишається низька купівельна спроможність населення. Вплив цього чинника становить 94%, а на інші – культуру споживання, сортимент, якість продукції тощо – припадає лише 6%.

Ефективність діяльності всіх категорій господарств суттєво залежить від організації каналів збуту. Сільськогосподарські підприємства здійснюють реалізацію яблук за такими каналами розподілу: переробним підприємствам – 25%, на ринку, через магазини, палатки – 10% та за іншими каналами (комерційним структурам) – 70%. Слід відзначити, що полиці супермаркетів представлені переважно імпортними яблуками.

Світовий ринок яблук, якщо рахувати лише міжнародну торгівлю, за обсягами становить 8,6 млрд. тон,

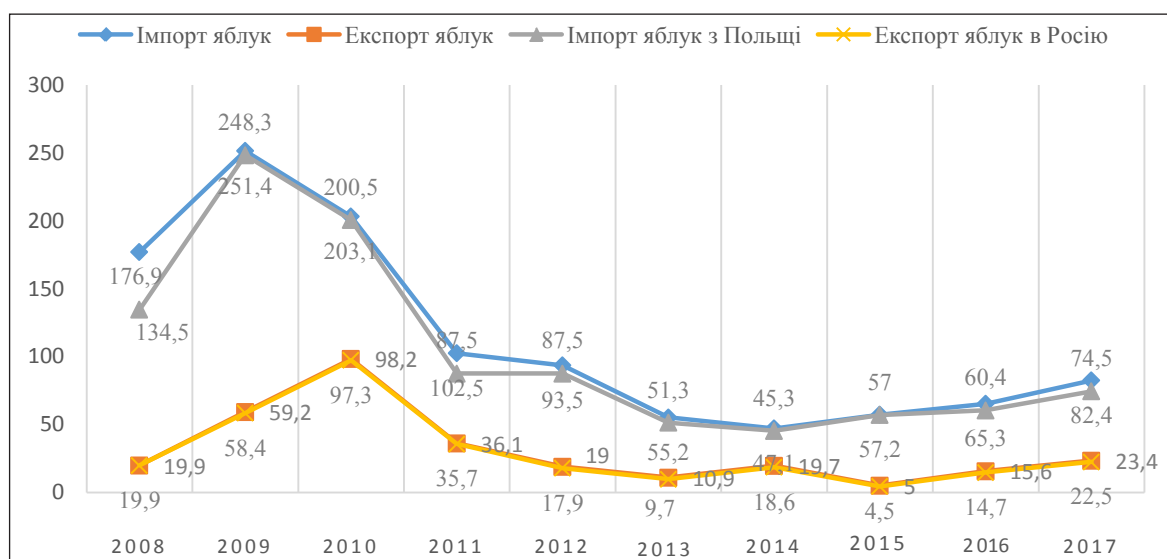

Рис. 1. Імпортні та експортні поставки яблук в Україні, тис. т [2]

Джерело: розраховано за даними FAO [2]

Баланс яблук в Україні, тис. т

Показник	Роки						Індекс 2017 р. до 2012 р.
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Загальна пропозиція	1692	1873	1935	1802	1836	1913	1,1
Запаси на початок року	635	652	668	669	599	651	1,0
Виробництво	954	1127	1211	1085	1180	1206	1,2
Імпорт	103	94	56	47	57	65	0,6
Загальний попит	1041	1205	1266	1202	1185	1132	1,1
Внутрішній попит	1004	1186	1255	1182	1180	1130	1,1
Продовольство	846	998	1054	1002	984	1021	1,2
Корми	18	22	24	22	24	26	1,4
Насіння	2	2	2	2	2	2	1,0
Переробка на нехарчові потреби	114	135	145	130	142	146	1,2
Втрати	26	30	32	28	31	29	1,1
Експорт	36	19	11	20	5	9	0,3
Залишок на кінець року	652	668	669	599	651	665	1,0
Зіставлення кінцевих залишків до попиту	0,63	0,55	0,53	0,50	0,55	0,58	–
Фонд споживання	846	998	1054	1002	984	1015	1,2
Споживання на особу в рік, кг	18,5	21,9	23,2	23,3	23,0	23,6	1,2

Джерело: розраховано за даними Держстату України та FAO [2; 7]

а за вартістю – 7,8 млрд. доларів США. Частка України становить лише 0,08% – Україна не входить навіть в число 40 найбільших експортерів яблук у світі, маючи чи не ідеальні умови для їх виробництва (рис. 2).

Останні три роки глобальний ринок мав тенденцію до зниження, а світове виробництво продовжувало зростати – відбулася стагнація світової торгівлі яблуками.

Основними причинами стагнації ринку яблук стали фактори, наведені на рис. 3.

Ринкова ситуація є нестабільною і для України з таких причин:

- в світі збільшуються площі насаджень яблуневих садів та зростає врожайність яблук;
- в ЄС та в Україні спостерігається зменшення попиту на яблука;
- зниження розміру ринку на 21% свідчить про зменшення кількості споживачів.

Ринки Китаю, США, Італії, Чилі, Франції, Нової Зеландії, ПАР, Польщі, Нідерландів та Бельгії вхо-

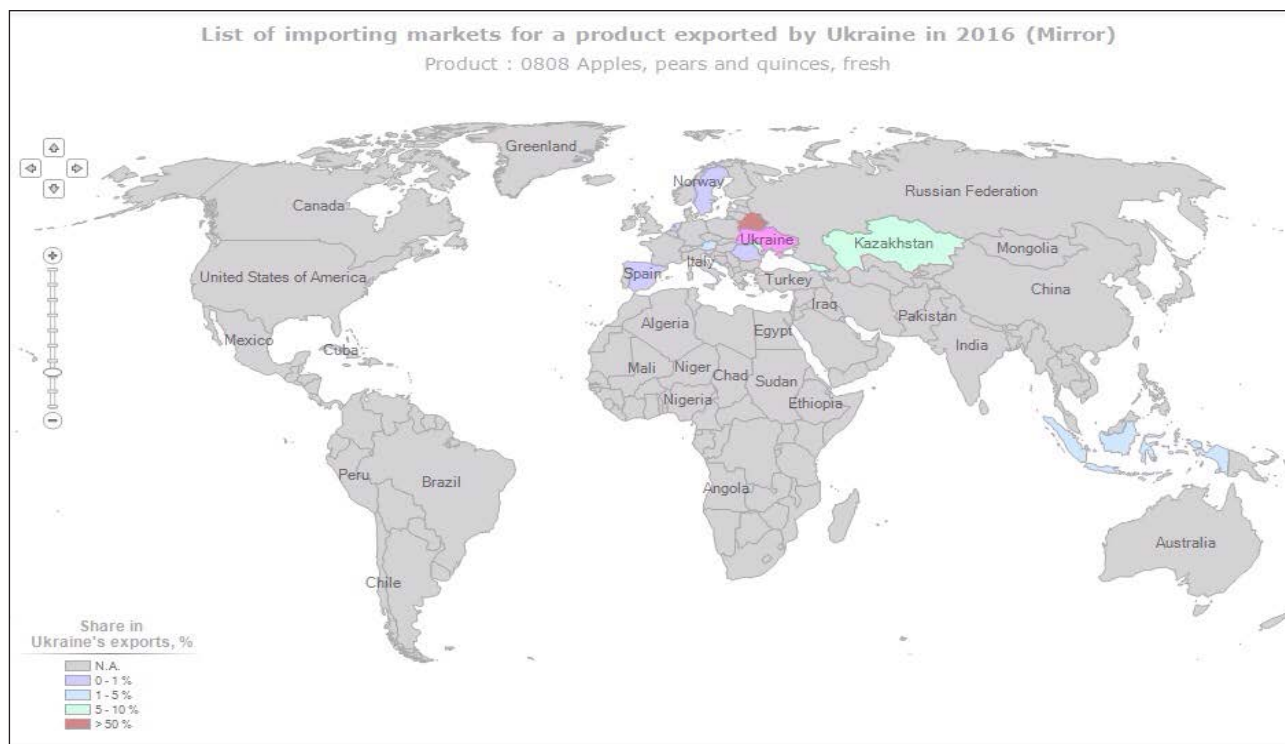

Рис. 2. Експорт яблук в країни світу [1]

дять в число найбільших експортерів, які контролюють 84% експорту свіжих яблук (рис. 4).

Ринки країн, що збільшують імпорт (окрім Білорусі), – це, по-перше, ринки, де яблуко лишається екзотикою, а доходи не залежать від нафти: В'єтнаму, Філіппін, Бангладешу, Південної Кореї, Таїланду, Шрі-Ланки тощо. Також це ринки з високим рівнем доходів населення, що не вирощує яблука, наприклад, ринки Тайваню, Гонконгу, Сінгапуру. По-друге, це ринки великих країн, де населення зростає досить швидко, як і його доходи: Китаю, Індії, Пакистану, Іраку і т.д.

Відзначимо, що майже всі вони знаходяться в Азії, тому й експорт з Нової Зеландії зростає найшвидше. Конкуренція за зростаючі ринки Південно-Східної Азії дуже гостра. До речі, більшість цих країн надає перевагу червоним сортам яблук. З тим підходом до експорту, що був до останнього часу, Україна однозначно програє конкуренцію на світовому ринку постачальникам з країн ЄС і навіть постачальникам ринків Молдови та Сербії, а невдовзі – і країнам Центральної Азії [6]. Найбільший попит на свіжі яблука – на ринку Китаю, Україна за обсягом імпорту яблук займає 10 місце (рис. 5).

Останнім часом українські садівники вкладають чималі інвестиції в яблучний бізнес. Продуктивність яблуневих садів в Україні, за даними фахівців галузі, протягом останніх семи років

Рис. 3. Фактори стагнації ринку яблук

подвоїлася, що дало імпульс внутрішньому виробництву яблук. Якщо в 1990-му на душу населення припадало 7 кг яблук, то в 2015 це було вже 9,4 кг.

У липні-січні 2017–2018 маркетингового року (МР) обсяг експорту яблук з України до держав ЄС становив 9,2 тис. т. Це в 9 разів більше, ніж було за аналогічний період 2016–2017 МР [5]. У сезоні 2017/2018 рр. статистика засвідчила, що майже половина українського

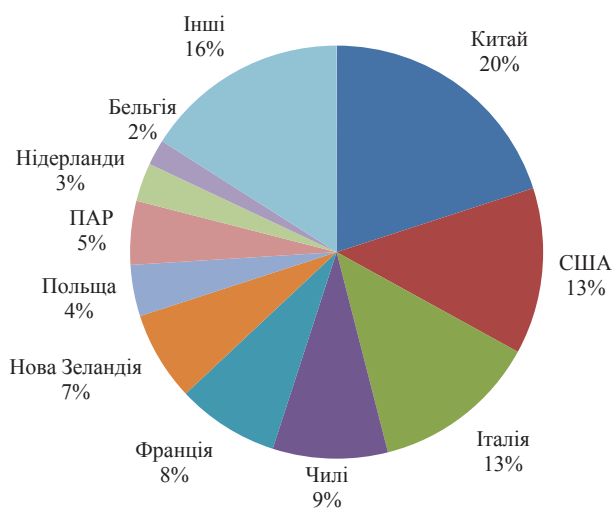

Рис. 4. Структура світового експорту яблук, 2016 р., %

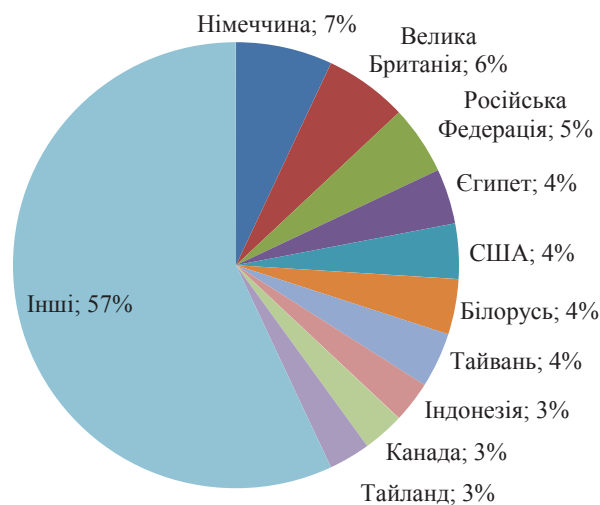

Рис. 5. Структура світового імпорту яблук, 2016 р., %

Prospects for diversification of suppliers for a product imported by Ukraine in 2016
Product : 0808 Apples, pears and quinces, fresh

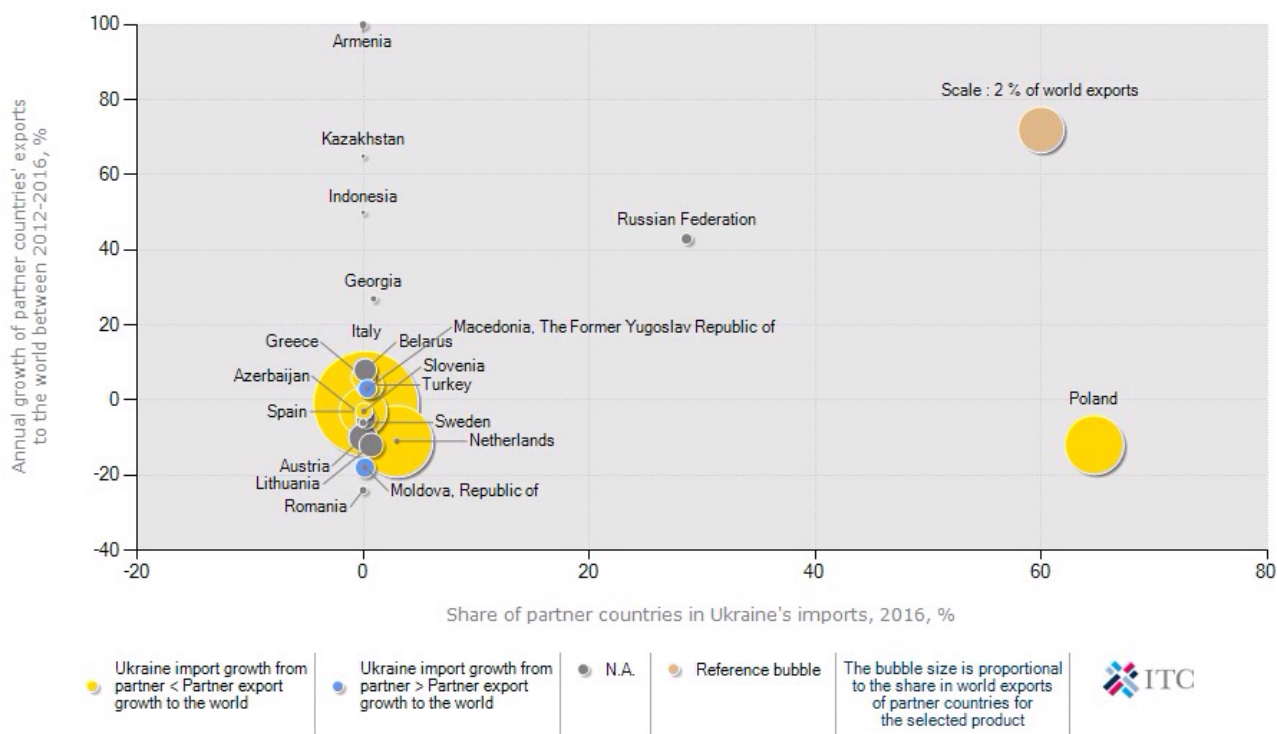

Рис. 6. Оцінка обсягу імпорту українських яблук засобами «Trade Map – торгова карта»

експорту яблук спрямовано до країн ЄС, ідеться про більш ніж 10 тис., майже все яблуко, відправлене до ЄС, – промислове. З української сировини виробляють концентрат із високою кислотністю.

Одним із можливих ринків збуту українських яблук може бути ринок Казахстану, оскільки на цьому ринку знають українську продукцію і впевнені в її якості. Також серед перспективних ринків можна віднести ринки Ізраїлю і США (рис. 6).

У 2018 р. перспектив щодо експорту яблук чимало. Адже згідно з прогнозами щодо погодних умов і ситуацією в садах можемо сподіватися на збільшення урожаю яблук в Україні, що відкриє перспективи збільшення експорту українських яблук на міжнародні ринки.

Висновки з проведеного дослідження.

Виробництво яблук в Україні збільшується з кожним роком завдяки ефективній роботі садівників. Продуктивність яблуневих садів зросла удвічі за останні сім років. Оскільки ринок Російської Федерації залишається закритим для України, найближчим часом нам необхідно освоїти нові ринки збуту. Нині значно зріс експорт України в ЄС, а також здійснено перші спроби вивести десертні яблука на ринки таких вимогливих країн, як Великобританія та країни Скандинавії.

На внутрішньому ринку яблук відсутнє ефективне маркетингове управління підприємствами аграрного бізнесу, що є серйозною перепорою під час пошуку

нових каналів збуту. Необхідність використовувати послуги посередників через наявні проблеми зі зберіганням, сортуванням та пакуванням гальмує ефективне просування продукції. Різні інтереси учасників ринку з приводу ціни створюють несприятливі умови для функціонування внутрішнього ринку яблук. Беручи до уваги перелічені вище обставини, можемо дійти висновку, що організація внутрішнього ринку яблук не є досконалою, у зв'язку з цим вихід України на зовнішній ринок лише набирає обертів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Trade Map – Trade statistics for international business development: <https://www.trademap.org/Index.aspx>.
2. FAOSTAT – FAO Statistics Division 2017. URL: <http://faostat.fao.org/>.
3. Рынок овощей и фруктов в Украине / [Максимюк А., Поперечная Е., Лапа В. и др.]. К.: Полиграф плюс, 2011. 96 с.
4. Про внесення змін до деяких законів України з метою поліпшення стану платіжного балансу України у зв'язку із світовою фінансовою кризою [Електронний ресурс]: Закон України від 04.02.2009 р. № 923-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
5. Філіпенко А.С. Основи економічних досліджень / Філіпенко А.С. К. : Академвидав, 2004. 208 с.
6. Чинники успіху українського яблук на зовнішніх ринках / URL: <https://shuvar.com/news/2401/12chynnykiv-uspikhu-ukrayinskooho-yabluka-na-zovnishnikh-rynkakh>.

7. Державна служба статистики України. – <http://www.ukrstat.gov.ua>.

REFERENCES:

1. Trade Map – Trade statistics for international business development: <https://www.trademap.org/Index.aspx>.
2. FAOSTAT – FAO Statistics Division 2017. URL: <http://faostat.fao.org/>.
3. Рынок овощей и фруктов в Украине / [Максимиук А., Попережна Е., Лапа В. и др.]. К.: Полиграфплюс, 2011. 96 с. (in Ukrainian).

4. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy z metoiu polipshennia stanu platizhnoho balansu Ukrainy u zviazku iz svitovoiu finansovoiu kryzoiu [Elektronnyi resurs]: Zakon Ukrainy vid 04.02.2009 r. № 923-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

5. Filipenko A.S. Osnovy ekonomichnykh doslidzhen / Filipenko A.S. K.: Akademydav, 2004. 208 s. (in Ukrainian).
6. Chynnyky uspikhu ukrainskoho yabluka na zovnishnikh rynkakh / URL: <https://shuvar.com/news/2401/12chynnykiv-uspikhu-ukrayinskoho-yabluka-na-zovnishnikh-rynkakh>
7. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. – <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Kovinko O.M.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Marketing and Advertising
Vinnytsia Trade and Economic Institute,
Kyiv National University of Trade and Economics

Shutova L.O.

Student
Vinnytsia Trade and Economic Institute,
Kyiv National University of Trade and Economics

Tomchuk A.O.

Student
Vinnytsia Trade and Economic Institute,
Kyiv National University of Trade and Economics

PROSPECTS FOR APPLE MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE AND IN THE WORLD

A very important part of the work of enterprises and all participants in market relations is international marketing activity – as one of the spheres of economic activity, connected with international production, scientific and technical activities, export and import of goods, services, the exit of enterprises, organizations to international markets. It is determined that the number of factors that require detailed analysis is influenced by the competitiveness of domestic apple producers. Taking into account the fact that Ukraine has good natural conditions for growing apples, there is a demand on the domestic market, favourable selling prices, favourable export opportunities, high-quality products, growing apples is a profitable activity and requires the study of promising directions for entering international markets.

The article determines peculiarities of apples as a commodity, functioning, and tendencies of the domestic appliance market development, the situation of the world and domestic apples market, the price situation, the positive and negative factors of influence on the formation of this market are investigated, as well as the main perspective development directions of the industry.

The production of apples in Ukraine is increasing every year, thanks to the effective work of gardeners. The productivity of apple orchards has doubled over the last seven years. As the Russian market remains closed to Ukraine, in the nearest future we need to master new markets. Currently, Ukraine's exports to the EU have increased significantly, as well as the first attempts to bring dessert apples to markets in such demanding countries as Great Britain and the Scandinavian countries.

The result of the study of the Ukrainian apple market was an overview of the possibilities of domestic agricultural enterprises to enter international markets. The state of production, export-import operations for this group of goods, the prospects of development of this direction of food and the future of its expansion are analysed.

It is determined that one of the possible markets for Ukrainian apples may be the market of Kazakhstan because Ukrainian products are known on this market for its quality.

Also, among the most promising markets, the markets of Israel and the United States can be attributed. It is determined that the important problem of Ukrainian farmers in the domestic apple market is the lack of effective marketing management of enterprises, which is a serious obstacle in the search for new international markets.